Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi • Ocak 2019, 49: 187-202 • ISSN: 1300-8889
DOI: 10.15285/maruaebd.393561

Okul Öncesi Eğitim Döneminde Öğrencilere Kazandırılabilecek Coğrafi Kazanımlar ve Değerlendirilmesi*

The Evaluation and Gaining Geographical Learning Outcome to Students at Pre-School Education Term

Mehmet ÜNLÜ**
Yunus ÇAVAK***

Öz

Araştırmanın amacı okul öncesi dönemde öğrencilere kazandırılabilecek coğrafi kazanımlar ve bu kazanımların değerlendirilmesidir. Araştırma konusu 2016-2017 eğitim öğretim dönemi ile sınırlandırılmıştır. Araştırmaya konu olan öğrenciler 36-72 ay grubundaki çocuklardan oluşmaktadır. Balıkesir İlinde Altıeylül ve Karesi ilçelerinde 19 farklı okulda görev yapan toplam 101 okul öncesi öğretmeni araştırma konusu ile ilgili yapılan anket çalışmasına katılmışlardır. Araştırma konusu için literatür araştırması yapılmıştır. Bu kapsamda daha önce yapılmış olan tezler, bilimsel dergilerde yayımlanmış olan makaleler, kitaplar, araştırma konusu ile ilgili yapılmış çeşitli seminer ve sempozyumlara ait bildirgelerden oluşan yazılı metinler incelenmiştir. Araştırmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma probleminde belirtilen sorularla ilgili anket çalışması yapılmıştır. Elde edilen veriler SSPS 17 programına girildikten sonra analiz çalışması yapılmış, elde edilen bulgular tablolar şeklinde sunulmuştur. Elde edilen bulgularda bölge ile ilgili verilen cevaplar incelendiğinde katılımcıların en uygun gördüğü kavram okyanustur. Okyanuslardaki yaşam alanının çeşitliliği her zaman çocukların ilgisini çektiği düşünülmektedir. Beşerî coğrafya öğrenme alanı içinde katılımcıların en fazla tercih ettikleri kavram çevre kirliliği iken en az tercih edilen ise nüfus kavramıdır. Nüfusun çevre kirliliğine göre daha bilimsel bir kavram olması bunun temel nedeni olabilir. Bu konuya ilişkin ileri araştırmalar yürütülebilir.

* Bu çalışma "Okul öncesi eğitim döneminde öğrencilere kazandırılabilecek coğrafi kazanımlar ve değerlendirilmesi" adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Doç. Dr., Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, Coğrafya Anabilim Dalı. munlu@marmara.edu.tr

*** Uzm. Coğrafya Öğretmeni, cografyaci_yunus@hotmail.com

Makale Gönderim Tarihi: 12.02.2018 **Makale Kabul Edilme Tarihi:** 27.12.2018

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi dönem, okul öncesi eğitimi, coğrafi kazanım

Abstract

The purpose of our study is to evaluate the geographic skills and concepts that students develop in pre school. The scope of the study is limited to the data collected in the 2016-2017 academic year The study subjects consisted of children in the 36-72 month group. A total of 101 pre-school teachers working in 19 schools in the provinces of Altıeylül and Karesi in Balıkesir participated in the survey study on the research topic. A literature search was conducted for the research topic. In this scope, written essays composed of theses previously done, articles published in scientific journals, books, reports about various seminars and symposiums related to research topic were examined. Questionnaire studies were conducted on the questions indicated in the research problem. After the obtained data were entered into the SSPS 17 program, analysis work was carried out and the findings were presented in tables. In the findings, when the answers given about the region are examined, it is the ocean that the participants consider the most appropriate. The diversity of the habitat in the oceans is always thought to attract children's attention. The most preferred concept among participants in the area of human geography learning is environmental pollution while the least preferred is the concept of population. This may be the main reason why the population is more scientific than environmental pollution. Further research on this subject can be carried out.

Keywords: Preschool, preschool education, geographical learning outcome

Giriş

Günümüzde eğitim sistemleri, bilim ve teknolojideki hızlı gelişmeler sonucunda toplumun ihtiyaç duyduğu insan gücüne ulaşmada hızla yenilenmektedir. Eğitim programları da bu doğrultuda sürekli değişmekte ve şekillenmektedir. Temel eğitimin ilk basamağı olan okul öncesi eğitim dönemi bu açıdan hayati önem taşımaktadır. Okul öncesi dönemde çocuklara kazandırılacak deneyimler daha sonraki yaşam deneyimlerinin temelini oluşturacaktır. Çünkü yaşamın ilk yıllarında kazanılan deneyimler, bireylerin gelecek dönemlerdeki yaşantılarını olumlu veya olumsuz şekilde muhakkak etkileyecektir. Çocuklar dünyaya karşı içten gelen bir merak duyar ve çevrelerinde olup bitenleri öğrenmek isterler. Bu merak duygusu onların doğuştan getirdiği bir özelliktir. Çocukların doğuştan getirdikleri bu merak duygusundan dolayı birçok düşünür onları doğuştan coğrafyacı olarak kabul eder (Miller ve Gildea, 1987). Okul öncesi dönemde coğrafya eğitimi ile ilgili kazanımların yeterli olması çocukların diğer gelişim alanlarını da olumlu yönde etkileyecektir.

Çocukların doğuştan getirdiği merak duygusu ve sürekli sorular sorarak yaşadığı çevre ile ilgili öğrenme çabası coğrafyaya olan ilgilerini artırmaktadır. Okul öncesi dönemdeki coğrafya eğitimi çocukların en başta ‘’yer kavramını” anlamalarına yardımcı olur. Çünkü çocuk yaşadığı yerin neresi olduğunu, yaşadığı yerlerde neler olduğunu fark etmeye başlayacaktır. Ayrıca yeni yerler gördüğü zaman yaşadığı yer ile kıyaslama bile yapabilecektir. Zaman içerisinde dünya,

yeryüzü şekilleri, sosyal çevre, çevrenin kendisi gibi birçok şeyle ilgili kendine özgü bir anlayış geliştirebilecektir (Matthews, 1992; Matthews ve Limb, 1999).

Okul öncesi dönemdeki çocuklar en başta çekirdek ailesi olmak üzere insanların birbirine nasıl bağlı olduğunu anlamaya çalışacaktır. Daha sonra edindiği deneyimler ile önce yaşadığı şehir sonra ülkesi ve dünya genelindeki insanlar ve çevrelerinin çeşitliliği hakkında bilgi sahibi olacaktır. Araştırma konusu ile ilgili cevapları aranacak sorular aşağıda verilmiştir.

1. Okul öncesi eğitim programında coğrafya ile ilgili kazanımlar yeterli düzeyde midir?
2. Okul öncesi dönemde öğrencilere coğrafya ile ilgili hangi kavramlar kazandırılabilir?
3. Okul öncesi dönemde öğrencilere harita kullanma becerisinin geliştirilmesinde hangi uygulamalar yaptırılabilir?
4. Okul öncesi eğitim döneminde öğrencilere çevre duyarlılığının kazandırılmasında hangi etkinlikler yaptırılabilir?

Alan yazın

İnsanın yeryüzüne ayak basmasıyla beraber bu mekâna ait olgu ve olaylara da ilgisi başlamıştır. Bu durum coğrafi düşüncenin ortaya çıkışını oluşturur. Çünkü insanların yaşadıkları doğal çevrede, barınma, yeme, içme ve güvenlik gibi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik faaliyetleri yapmışlardır. Böylece doğa ve insan etkileşimiyle beraber coğrafya bilimi ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Zaman içerisinde avlanma, kıtlık, salgın hastalıklar, avlanma ve doğal afetler gibi nedenlerden dolayı göç etmeye başlamışlardır. Yeni yerleşmeye başladıkları alanlarda değişik yaşam biçimleri geliştirmiş ve coğrafi düşünce tarzı böylelikle insanların yeni gördükleri yerleri tasvir etmeye başlamıştır. Yeryüzünde ilk uygarlık alanları olan Eski Mısır ve Mezopotamya bölgelerinde coğrafyanın ilk temelleri atılmıştır. Günümüzde ise modern coğrafya bilimi felsefi temeller içinde geliştirdiği yöntem, teknik, kapsam ve ilkeleri oluşturmuştur. Dönemler içinde farklı paradigmalardan etkilenmiş dijital coğrafyaya kadar ilerlemiştir (Yavan, 2005, Özgen, 2010). Ünlü'ye (2001, s.31) göre, "Coğrafya yeryüzündeki doğal, beşeri ve ekonomik olayları tanımlayan, bu olayların insan ve çevre ilişkisini kuran ve bu olayların dünya üzerindeki dağılışını sebep sonuç ilişkisi içerisinde inceleyen bilim dalıdır."

Okul öncesinin esas amacı; çocuğun ilkokula başlamadan önce, sosyal, duygusal, zihinsel ve bedensel açıdan bir bütün olarak gelişmesi ve bunun için uygun ortamlarda bilimsel ve sağlıklı bir eğitim verilmesidir (Başal, 2005, s.16). Okul öncesi eğitim programının çocuk merkezli olması, öğrenme sürecinde öğretmenlerin plan yapmalarına, araştırmalarına, tartışmalarına ve sorgulama becerileri kazanmalarına yardımcı olmalarını gerektirir. (MEB, 2013;s.14). Oyun ağırlıklı esnek bir yapıya sahiptir. Eğitim programı çocuğun ailesi ve çevresinin bulunduğu şartlara göre uyarlanabilir (Gürkan, 2007, s.43). Okul öncesi eğitim programı oyun temellidir. Oyunun küçük çocukların öğrenme yaşantısına çok büyük katkıları vardır. Oyun çocuklar için en kolay, en doğal ve en etkili öğrenme aracıdır (Tuğrul, 2007, s.59). Yaratıcılığın geliştirilmesi ön plandadır. Yaratıcılık eğitim programının temel özelliği olarak benimsenmiştir (Gürkan,

2007, s.43). Eğitim programında yer alan öğrenme alanları etkinlikler günlük hayatta geçerliliği olan konulardır. Toplumun ve çocuğun ihtiyaçlarına cevap verip çocukların yeteneklerini ortaya çıkaran özelliklere sahiptir (Zembat, 2007, s.32).

Okul öncesi dönem çocuğun kişiliğinin şekillendiği ve temellerinin atıldığı bir dönem olarak kabul edilmektedir. Bu dönemde çocuğa verilecek eğitim gelişme seviyesine uygun, bireysel farklılıkları dikkate alan çocukta kendine güven ve paylaşma duygusunu geliştiren sosyal ve potansiyel yeteneklerini ortaya çıkaran bir eğitimdir (Ünlü, 2013, 89). "Çocuğun doğumdan, ilköğretime başlayıncaya kadar olan tüm yaşantılarını içeren bir eğitim sürecidir "(Oktay, 2007, s.11). Çocuğun doğduğu günden temel eğitime başladığı 0-6 yaş grubunu kapsayan ve çocukların ileriki yaşamlarında büyük önemi olan temel eğitim dönemidir. Erken çocukluk çağı olarak da bilinen bu dönemde çocukların, bilişsel, duyuşsal, dilsel, sosyal-duygusal, psikomotor ve zihinsel gelişimlerinin büyük ölçüde şekillendiği dönem okul öncesi çağıdır (Aral, Kandır ve Can Yaşar, 2000, s.15).

Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan okul öncesi eğitimi programı, 2013 yılından beri kullanılmaktadır. 36-72 aylık dönemdeki çocukların bilişsel, dil, sosyal ve duygusal, motor ve özbakım becerileri alanlarında göstermeleri gereken gelişim özelliklerini açıklamaktadır. Çocukların gelişim özellikleri ile beraber farklı öğrenme alanlarına yönelik yapmaları gereken kazanımları da belirtmektedir. Okul öncesi eğitim programında coğrafya ile ilgili kazanımlar ya doğrudan verilmekte ya da dolaylı olarak değinilmektedir. Dünya, mevsimler, gece-gündüz, aylar, yıllar, gün, iklim elemanları, harita, yönler, denizler, okyanuslar, akarsular, kıtalar vb. gibi coğrafya ile ilgili kazanımlar yer almaktadır. Ancak bu kazanımlar daha çok "fen ve doğa etkinlikleri" başlığı altında öğretilmektedir.

Catling (2004), okul öncesi dönemde eğitim programlarında coğrafya ile ilgili konuların yer almasının katkılarını şöyle açıklamıştır:

- Bu dönemdeki çocuklar nerede yaşadığını yaşadığının farkına varırlar. Yaşadığı yerde bulunan şeylerin farkına vararak yer-yön kavramlarını öğrenirler.
- Çocuklar birçok coğrafi durum hakkında farkındalık veya anlayış geliştirtebilir. Yaşadığı dünya, iklim özellikleri, bitki örtüsü, nüfus ve yerleşme özellikleri, çevre sorunları veya kendi sosyal çevresi olabilir.
- Yeni kavramlar geliştirir. Yaşadığı yerdeki fiziki veya beşeri çevreyi şekillendiren süreçler kavram geliştirmelerinde etkili olur.
- Yaşadığı yerler ile ilgili olumlu tutumlar ve değerler geliştirir. Bunun için yaşadığı yer ile ilgili algılar geliştirip bu yerlerin kendisi için önemini kavramasına yardımcı olur.
- Çevresindeki gerek fiziki ve gerekse de beşeri nedenlerden kaynaklanan değişikliklerin neler olduğunu, oluş nedenlerini ve etkilerini anlamasını sağlar.
- Bulunduğu yerden başlayarak dünyanın tamamını tanımaya başlamak için haritalar hakkında fikir sahibi olur.

- Çevre bilinci geliştirerek gerek yaşadığı yeri ve gerekse de yeryüzünün tamamını nasıl koruyabileceğine dair anlayış kazanır.
- Kendi yaşadığı yer ile diğer bölgelerde yaşayan insanlar arasında nasıl bir ilişki olabileceği hakkında bilgi sahibi olur.

Okul öncesi dönemde coğrafya ile ilgili öğretim programında yer alan etkinlikler, farklı bilim alanları ile karşımıza çıkmaktadır. Bu konu ile ilgili olarak yapılan çalışmalarda coğrafya ile ilgili temel becerilere ait sınıflandırmalar şöyle yapılmıştır:

1. *Konum:* İzbırak'a (1986) göre; "Dar anlamı ile yeryüzünde bir yerin enlemler ve boylamları yardımıyla bulunan yeri" konum olarak açıklanır. Konum ayrıca coğrafi konum olarak da ifade edilir. Okul öncesi dönemde konum farkındalığı öncelikle bedeninin hareket yönüne göre belirlenir. Çünkü çocuklar bulundukları yerin konumunu ve yönleri algılamasını bedeninin hareketine göre belirlemektedir (Öztürk, Giren, Yıldırım ve Şimşek**,** 2015, s.257). Çocukların ailesi, öğretmenleri ve arkadaşları ile olan ilişkileri ve diğer nesnelerle olan temasları ile konum kavramını geliştirebilirler. Zamanla bulundukları şehrin mahallenin, caddenin, sokağın yerini öğrenir (Tuğrul, ve Güler, 2007, s.31). Bulunduğu yer ile başka yerler arasında karşılaştırmalar bile yapmaya başlar. Çocuklar vücudunun şekillerini, vücudunun oluşturan organların bulunduğu yerleri ve birbirlerine göre olan yerini öğrenirken farkında olmadan konum kavramını da öğrenmeye başlarlar.

2. *Yer:* Okul öncesi dönemde coğrafya eğitiminde çalışılan konulardan birisi de "yer"dir. ''Orası nasıl bir yer? "Orası neresi?" gibi soruların cevabı yer temasının öğrenilmesi ile olur (Tuğrul ve Güler, 2007, s.31). Yerler, yeryüzünde birbirinden farklı sabit ve göreceli konuma sahiptir. Yerlere ait özelliklerin bilinmesi küresel, bölgesel ve lokal ilişkilerde karşılıklı ortak tutumları anlamada önemli yere sahiptir (Artvinli ve Kaya, 2010, s.102). Çocuklara mekân ve yer kavramını kazandırmada önemlidir.

3. *Zaman*: Zaman çocuklukta oluşan bir kavramdır. Yetişkin bir insanın zaman kavramı yavaş yavaş, birbiriniz izleyen bir sıra ile ve bir süreç içerisinde meydana gelir (Banks ve Banks, 1999). Kavramlar somut ve soyut olmak üzere iki kısımda sınıflandırılabilir. Zaman kavramı soyut özelliğe sahiptir. Okul öncesi dönemde çocukların zaman kavramını öğrenmeleri diğerlerine göre daha zor olmaktadır (Kol, 2010, s.894).

4. *Bölgeler*: Yeryüzüne baktığımızda doğal unsurlar ile beşeri unsurlar o kadar iç içe girmiştir ki araştırmacıların bu unsurları sınıflandırmasını zorunlu kılmıştır. Bu durum bölge kavramının incelenmesini zorunlu kılmıştır (Koç ve Aksoy, 2012, s.321). Okul öncesi dönemde çocuklara Türkiye'nin idari bölgeler ile ilgili bir yap – boz harita örneği çalışması yaptırılarak coğrafi bölge kavramı kazandırılabilir. Harita üzerinde ülkemizi sembolize eden başlıca mekânların yer aldığı bir maket çalışması ile kalıcı öğrenmeler sağlanabilir. Kıtalar ve okyanusların da yerini gösterecek eğlenceli yap – boz oyunları ile çocuklar bölge kavramını öğrenmiş olacaklardır (Öztürk, 2014, s.222).

Fiziki (doğal) özelliklerine göre bölgeler belirlenirken; iklimi yer şekilleri, bitki örtüsü, toprak, jeolojik ve su özellikleri dikkate alınmaktadır. Beşerî özelliklerine göre bölgeler belirlenirken; nüfus, yerleşme, siyasi ve askeri durum, idari yapı, kültürel özellikler, din, sosyal yapı dikkate

alınmaktadır. Ekonomik özelliklere göre bölgelerin sınırları belirlenirken; tarım, sanayi, maden ve enerji kaynakları, turizm, ticaret, ulaşım faaliyetleri dikkate alınmaktadır (Doğanay, Özdemir ve Şahin, 2011; Özey, 2012).

5. *İnsan – çevre etkileşimi*: İnsan – çevre etkileşiminde özellikle okul öncesi eğitim döneminde verilecek olan çevre eğitiminin önemi fazladır. Okul öncesi dönemden itibaren başlayacak olan çevre eğitiminin, insan ve çevre etkileşimini bilimsel olarak ele alması gerekir. Çevreye karşı ahlaki ve değersel bir bakış açısı oluşturması ve aynı zamanda kendine özgü kurallarının olması da kaçınılmazdır. Bunlarla beraber çocukların birebir yaşantısını sağlayacak aktif katılımın olması gerekir (Mamedov, 1998, s.26).

Eğitim ortamında kalıcı öğrenmenin sağlanması, öğretme etkinliklerinin öğrenciler için anlamlı ve onların sürece katılabilir olması eğitimin önemli bir unsurudur. Bunun için öğretme etkinliklerinin öğrencilerin birden fazla duyu organına hitap etmesi gerekir (Ünlü, Üçışık ve Özey, 2002, s.11). Öğrenilen bilgilerin büyük kısmının görme duyusuyla gerçekleşmesinden dolayı, coğrafya öğretiminde harita en önemli öğrenme aracı olmaktadır. Haritalardaki renklerden, sembollerden, işaretlerden yola çıkarak çocukların bulundukları yeri algılamaları, tanımaları gibi çalışmalar harita okuryazarlığı olarak adlandırılır (Akengin, Tuncel ve Cendek, 2016, s.62).

Yöntem

Araştırmanın modeli

Okul öncesi dönemde öğrencilere kazandırılabilecek coğrafi kazanımlar ve değerlendirilmesi isimli araştırma konusunda betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Karasar (2010) tarama modelininin geçmişte olan veya süregelen durumları ortaya çıkarmada kullanılan bir model olduğunu belirtmektedir. Bunun için öncelikle mevcut okul öncesi eğitim programı içerisindeki coğrafi kazanımlar tek tek incelenmiştir. Bütün boyutları ile ele alınmış ve ilgili alan yazın kısmında kaynaklarla desteklenerek açıklanmıştır. Araştırma alanındaki okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri veri toplama araçları ile toplanarak açıklanmıştır.

Çalışma grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Balıkesir İlinde, Altıeylül ve Karesi ilçelerinde bağımsız anaokulu ve anasınıflarında görev yapan 101 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan 101 okul öncesi öğretmeninin 97'si (%96) kadın, 4'ü (%4) erkektir. Öğretmenlerin 68'i (%67.3) bağımsız anaokullarında görev yaparken 33'ü (%32.7) ilkokullar bünyesindeki anasınıflarında görev yapmaktadırlar.

Yaş gruplarına bakıldığında 21-31 yaş arası 37 (%36.6) öğretmen, 32-41 yaş arası 48 (%47.5), 42-53 yaş arasında 16 (%15.8) öğretmen bulunmaktadır. Öğretmenlerin %85'inin 42 yaşın altındadır. Mesleki kıdem durumu da benzer bir tabloyu ortaya koymaktadır, 0-5 yıl arasında görev yapan 21 (%20.8), 6-10 yıl arasında görev yapan 45 (%44.6) ve 11-15 yıl arasında görev yapan 16 (%15.8) öğretmen bulunmaktadır. Öğretmenlerin sadece %15'i 11 yıl ve üzerinde görev yapmaktadırlar.

Veri toplama araçları

Araştırmanın gerçekleştirilmesinde için öncelikle literatür taraması yapılmıştır. Bu kapsamda daha önce yapılmış olan tezler, bilimsel dergilerde yayımlanmış olan makaleler, ders kitapları, bildiriler gibi yazılı metin kaynakları incelenmiştir. Ayrıca araştırma konusu ile ilgili olarak çeşitli illerde ve farklı yıllarda yapılmış olan seminer ve sempozyumlara ait bildirgeler de incelenen yazılı kaynaklar arasında yer almaktadır. Araştırma konusu ile ilgili katılımcıların demografik durumu ile ilgili bilgileri kapsayacak şekilde anket uygulaması yapılmıştır.

Anket 13 sorudan oluşmaktadır. Ankette yer alan sorulardan ilk beş tanesi katılımcıların demografik özellikleri hakkında bilgiler yer almaktadır. Ankette yer alan sorulardan 3'lü likert kullanılarak hazırlananlara verilen cevaplar, SSPS programına '' Her zaman=3, Bazen=2, Hiçbir zaman=1" olacak şekilde kodlanmıştır. 5'li Likert kullanılarak hazırlananlara verilen cevaplar, SSPS programına ''Kesinlikle Katılıyorum=5, Katılıyorum=4, Kararsızım=3, Katılmıyorum=2, Kesinlikle katılmıyorum=1" olacak şekilde kodlanmıştır. Veriler bu sonuçlara istinaden analiz edilmiştir.

Verilerin analizi

Araştırma alanı ile ilgili veriler sosyal bilimlerde sıkça kullanılan SSPS programı yardımı ile toplandıktan sonra yorumlanmıştır. Ankette yer alan sorulara göre 5'li ve 3'lü Likert ölçek uygulanmıştır. Katılımcılara ait demografik veriler ve görüşlerini belirlemek için kişi sayısı (N) ve yüzde (%) dağılımları hesaplanmıştır. Okul türüne göre materyal kullanım oranını belirlemek için aritmetik ortalamalar hesaplanmıştır. Öğretmenlerin kullandıkları strateji, yöntem ve teknikler, coğrafi kavramlar ve ders içi etkinlikleri belirlemek için kişi sayısı (N) ve yüzde (%) dağılımları hesaplanmıştır. Okulda bulunan materyallerin yeterli bulunmasına ilişkin puanları dağılımın normalliğini denetlemek amacı ile Kolmogorov-Smirnov Testi kullanılmıştır. Materyallerin yeterliliğine ilişkin puanlarının okul türü değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere t Testi uygulanmıştır. Materyallerin yeterliliğine ilişkin puanlarının mesleki kıdem değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Materyallerin yeterliliğine ilişkin puanlarının mesleki kıdem değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere Scheffe Testi uygulanmıştır. Coğrafi kazanımları yeterli bulma düzeyleri ile materyal kullanma tercihleri arasındaki ilişkiler için Pearson moment korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Ülkeler ve Türkiye haritası materyalini kullanma tercihleri ile harita uygulamaları tercihleri arasındaki ilişkiler için Pearson moment korelasyon katsayısı hesaplanmıştır.

Bulgular

Bu bölümde araştırma konusu için hazırlanan anketin uygulanması sonucu elde edilen verilerin istatistiksel analizine ilişkin bulgular ve yorumlar yer almaktadır. Araştırmanın amaçları çerçevesinde belirlenmiş sorulara yönelik veriler sırasıyla aşağıda verilmiştir.

Okul öncesi öğretim programı içinde yer alan coğrafi kazanımlara ilişkin değerlendirmeler Tablo 1' de verilmiştir.

Tablo 1

Okul öncesi Öğretim Programı İçinde Yer Alan Coğrafi Kazanımlara İlişkin Değerlendirmeler

	Kesinlikle katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Okul öncesi öğretim programında coğrafi kazanımları yeterlidir.	2	2	42	41.6	23	22.8	29	28.7	5	5

Tablo 1.'e göre programda coğrafi kazanımları yeterli bulma düzeyleri, %2 kesinlikle katılmıyorum, %41.6 katılmıyorum, %22.8'i kararsızım, %28.7'si katılıyorum, %5'i kesinlikle katılıyorum cevaplarını vermişlerdir. Öğretmenlerin yarıya yakını (%43.6) programda coğrafi kavramların bulunma düzeyini yetersiz bulurken %33.7'si yeterli bulmuş %22,8'i ise kararsız olduklarını ifade etmişlerdir.

Okul öncesi eğitim döneminde öğrencilere kazandırabilecek coğrafi kavramlarla ilgili kazanımlar Tablo 2Tablo 3, Tablo 4, Tablo 5 ve Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 2

Zaman İle İlgili Kavramların Öğretiminin Uygunluğu İle İlgili Değerlendirmeler

Zaman ile ilgili kavramlar	**Kesinlikle katılmıyorum**		**Katılmıyorum**		**Kararsızım**		**Katılıyorum**		**Kesinlikle Katılıyorum**		$\overline{X}$
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	
Mevsimler							13	12.9	88	87.1	4.87
Gece-Gündüz							14	13.9	87	86.1	4.86
Güneş							25	24.8	76	75.2	4.75
Yıldız							27	26.7	74	73.3	4.73
Aylar	1	1.0	4	4.0	2	2.0	35	34.7	59	58.4	4.45
Zaman	2	2.0	2	2.0	8	7.9	41	40.6	48	47.5	4.29
Yıllar	1	1.0	5	5.0	11	10.9	36	35.6	48	47.5	4.23

Tablo 2'ye göre zaman başlığı altındaki kavramların öğretiminin öğrenci düzeyine uygunluğu incelendiğinde; öğretmenlerin tamamının mevsimler, gece-gündüz, güneş ve yıldız kavramlarının öğretiminin uygun olduğu sonucunu ortaya çıkarmıştır. Zaman öğrenme alanı içerisinde katılımcıların %87,1'i mevsimlerin, %86.1'i gece ve gündüzün, %75,2'si güneşin ve %73.3'ü yıldız kavramlarının öğretiminin kesinlikle uygun olacağını belirtmişlerdir. Diğer kavramlar üzerinde ise yüksek oranda öğretiminin uygun olduğu görüşü ortaya çıkmaktadır. Ayların öğretilmesini uygun bulmayanların oranı %5, zaman için %4 ve yıllar için ise %6 dır. Öğretimi en az uygun görülen kavram yıllar kavramıdır. Ancak bu kavramın öğretiminin uygun olduğunu düşünenlerin oranı da %83,1'dir.

Tablo 3
Yer-Konum İle İlgili Kavramların Öğretiminin Uygunluğu İle İlgili Değerlendirmeler

Yer-Konum ile ilgili kavramlar	Kesinlikle katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		$\overline{X}$
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	
Hayvanlar			1	1.0			17	16.8	83	82.2	4.80
Deniz			1	1.0	1	1.0	36	35.6	63	62.4	4.59
Dünya			2	2.0			36	35.6	63	62.4	4.58
Toprak			2	2.0	3	3.0	31	30.7	65	64.4	4.57
Gezegen			2	2.0	3	3.0	42	41.6	54	53.5	4.47
Kutuplar	1	1.0	3	3.0	13	12.9	39	38.6	45	44.6	4.23
Göl			5	5.0	12	11.9	43	42.6	41	40.6	4.19
Akarsu			7	6.9	12	11.9	41	40.6	41	40.6	4.15
Bitki Örtüsü			7	6.9	14	13.9	41	40.6	39	38.6	4.11
Ekvator	2	2.0	12	11.9	29	28.7	30	29.7	28	27.7	3.69

Tablo 3'e göre Yer – konum başlığı altındaki kavramların öğretilmesinde öğretmenler, %99 ile hayvanlar kavramının okul öncesi dönemdeki çocukların öğrenme düzeylerine uygun olduğu görüşüne en yüksek oranda katılmışlardır.

Ekvator ise uygun olduklarına ilişkin katılım oranı %80'nin altında kalan tek kavramdır. Deniz ve dünya kavramların öğrenme düzeylerine uygunluğuna katılanların oranı %98'dir.

Toprak kavramının öğrenme düzeyine uygunluğuna katılanların oranı %95.1'dir. Toprak kavramının öğrenme düzeyine uygunluğu ile ilgili kararsız olanların oranı %3, katılmayanların oranı ise %2'dir.

Gezegen kavramının çocukların öğrenme düzeyine uygunluğuna katılanların oranı %95.1'dir. Kararsız olanların oranı %3 olup katılmayanların oranı %2'dir.Göl ve akarsuların çocukların öğrenme düzeyine uygunluğuna katılanların oranı sırasıyla %83.2 ve %81.2'dir. Bu iki oran hem birbirine benzer hem de yüksektir.

Yer – Konum alanı ile ilgili kavramlardan yalnızca kutupların öğretimine kesinlikle katılmayanların oranı %1, ekvator için ise kesinlikle katılmayanların oranı %2'dir. Genel olarak yer –konum alanı ile ilgili kavramların öğretimi katılımcılar tarafından uygun bulunmuştur.

Tablo 4
Bölge İle İlgili Kavramların Öğretiminin Uygunluğu İle İlgili Değerlendirmeler

Bölge ile ilgili kavramlar	Kesinlikle katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		$\overline{X}$
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	
Okyanus			3	3.0	7	6.9	46	45.5	45	44.6	4.32
Bölge	1	1.0	13	12.9	23	22.8	37	36.6	27	26.7	3.75
Kıtalar	1	1.0	13	12.9	28	27.7	34	33.7	25	24.8	3.68

Tablo 4'e göre başlığı altındaki kavramların öğretilmesinde öğretmenler; okyanus kavramının öğrenci düzeyine uygunluğu konusunda % %90.1 düzeyinde, bölge kavramının uygunluğu konusunda %63.3 düzeyinde, kıtalar kavramının uygunluğu konusunda %58.5 düzeyinde olumlu görüş belirtmişlerdir. Katılımcılar arasından bölge ve kıtalar kavramının uygun olmadığı görüşüne katılanlar her iki kavram için %12.9 düzeyindedir. Bu kavramlardan bölge kavramı hakkında kararsız olanlar %22.8, kıtalar kavramında ise %27.7'dir. Özellikle okyanus kavramının öğretimini uygun bulanlar kıtalara göre daha yüksek orandadır. Okyanuslar ve içindeki canlı yaşam çocukların ilgisinin odaklandığı alanlar olmaktadır.

Tablo 5

Beşeri ve Ekonomik Coğrafya İle İlgili Kavramların Öğretiminin Uygunluğu İle İlgili Değerlendirmeler

Beşeri Coğrafya ile ilgili kavramlar	**Kesinlikle katılmıyorum**		**Katılmıyorum**		**Kararsızım**		**Katılıyorum**		**Kesinlikle Katılıyorum**		$\overline{X}$
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	
Çevre Kirliliği			1	1.0	2	2.0	23	22.8	75	74.3	4.70
Enerji Kaynakları	1	1.0	1	1.0	16	15.8	40	39.6	43	42.6	4.22
Yerleşme	3	3.0	18	17.8	34	33.7	28	27.7	18	17.8	3.40
Ekonomik Faaliyetler	4	4.0	18	17.8	38	37.6	20	19.8	21	20.8	3.36
Nüfus	4	4.0	14	13.9	42	41.6	25	24.8	16	15.8	3.35

Tablo 5'e göre beşeri ve ekonomik coğrafya başlığı altındaki kavramların öğretilmesinde öğretmenler, çevre kirliliği kavramın öğrenci düzeyine %97.1 oranında katılarak görüşlerini ifade etmişlerdir. Çevre kirliliği kavramının öğretilmesine katılmayanların oranları sadece %1'dir.

Enerji kaynakları kavramının öğretilmesine katılanların oranı %82.2'dir. Kararsız olanların oranı %15,8'dir. Katılmayanların oranı ise toplamda %2'dir. Yerleşme kavramının öğretilmesi konusunda öğretmenlerin %45.5'i katılmaktadır. %33.7'si kararsız ve %21.8'i ise katılmadıklarını belirtmişlerdir.

Ekonomik faaliyetler kavramının öğretilmesinde öğretmenlerin %40.6'sı katılmaktadırlar. Öğretmenlerin %37,6'sı kararsız, %21.8'i katılmadıkları görüşünü ifade etmişlerdir. Nüfus kavramının öğretilmesi diğer beşeri ve ekonomik coğrafya kavramlarına göre daha düşük oranda kalmıştır. Öğretmenlerin, %40.6'sı, nüfus kavramının öğretilmesine katılırken %41.6'sı kararsız, %17.9'u uygun olmadığı görüşünü ifade etmişlerdir.

Tablo.6.

Fiziki Coğrafya İle İlgili Kavramların Öğretiminin Uygunluğu İle İlgili Değerlendirmeler

Fiziki Coğrafya ile ilgili kavramlar	Kesinlikle katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		$\overline{X}$
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	
Kar					1	1.0	20	19.8	80	79.2	4.78
Yağmur					2	2.0	21	20.8	78	77.2	4.75
Dolu			1	1.0	3	3.0	24	23.8	73	72.3	4.67
Dağlar			4	4.0	20	19.8	30	29.7	47	46.5	4.19
İklim	1	1.0	6	5.9	10	9.9	43	42.6	41	40.6	4.16
Çöller	1	1.0	8	7.9	25	24.8	33	32.7	34	33.7	3.90
Atmosfer	1	1.0	13	12.9	28	27.7	32	31.7	27	26.7	3.70
Ovalar	1	1.0	15	14.9	27	26.7	30	29.7	28	27.7	3.68
Platolar	3	3.0	21	20.8	36	35.6	25	24.8	16	15.8	3.30

Tablo 6' ya göre fiziki coğrafya başlığı altındaki kavramların öğretilmesinde; öğretmenler kar, yağmur, dolu kavramlarının %95 ve üzerinde bir oranla öğrenci seviyesine uygun olduğunu ifade etmişlerdir. Kar, kavramının öğretilmesine %99 ile öğretmenlerin tamamına yakını katılırken sadece %1'lik kısmı kararsız kalmıştır. Yağmur kavramının öğretilmesine öğretmenlerin %98'i katılırken sadece %2'lik kısmı kararsız kalmıştır. Dolu kavramının öğretilmesine öğretmenlerin %96'sı katılırken, %3'ü kararsız iken sadece %1'i katılmamaktadır.

Öğretmenler, dağlar ve iklim kavramlarının sırasıyla %76.2 ve %83.2 oranında öğretiminin uygun olduğuna katılmışlardır. Çöller, atmosfer ve ovalar kavramlarının sırasıyla %66.4, %58.4 ve %57.4 oranında öğretiminin uygunluğu konusunda katılmışlardır.

Platolar kavramının öğretimine %40.6 oranında katılmışlardır. Fiziki coğrafya ile ilgili kavramlardan sadece platolar kavramı %50 oranında altında kabul görmüştür.

Okul öncesi dönemde öğrencilere harita kullanma becerisinin geliştirilmesine yönelik yapılacak uygulamalar Tablo 7 ve Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 7

Türkiye ve Dünya Haritası Üzerinde Yap-Boz Çalışması Yaptırırım Maddesi İle İlgili Değerlendirmeler

	Hiçbir Zaman		Bazen		Her Zaman		$\overline{X}$
	n	%	n	%	n	%	
Türkiye ve Dünya haritası üzerinde yap-boz çalışması yaptırırım.	18	17,8	69	68,3	14	13,9	1,96

Tablo 7'ye göre Türkiye ve Dünya haritası üzerinde yap-boz çalışması yapılması tercihlerine bakıldığında katılımcıların %13,9'u her zaman, yaparken %68,3'ü bazen yapmaktadırlar. Katılımcıların %17,8'i hiçbir zaman seçeneğini tercih etmişlerdir. Yap-boz etkinliği ile Türkiye ve dünya haritaları üzerinde çalışma oranı düşük düzeyde kalmıştır.

Tablo 8

Türkiye Haritası Üzerinde Konum Çalışması Yaptırırım Maddesi İle İlgili Değerlendirmeler

	Hiçbir Zaman		Bazen		Her Zaman		$\overline{X}$
	n	%	n	%	n	%	
Türkiye haritası üzerinde konum çalışması yaptırırım.	24	23,8	63	62,4	14	13,9	1,90

Tablo 8'e göre Türkiye üzerinde konum çalışması yapma tercihleri harita uygulamaları ile ilgili diğer maddeler arasında, en düşük tercih oranında sahip maddedir. Katılımcıların %23,8'i bu etkinliği hiç tercih etmemektedirler, %62,4'ü bazen yapmaktadırlar. Katılımcıların %13,9'u ise her zaman Türkiye haritası üzerinde konum çalışması yapmaktadırlar.

Okul öncesi eğitim döneminde öğrencilere çevre duyarlılığının kazandırılmasında yapılabilecek etkinlikler ile ilgili veriler Tablo 9'da yer almaktadır.

Tablo 9

Çevre Eğitimi İle İlgili Uygulamalar Hakkında Değerlendirmeler

Çevre Eğitimi İle İlgili Uygulamalar	Hiçbir Zaman		Bazen		Her Zaman		$\overline{X}$
	n	%	n	%	n	%	
Çevre eğitimi ile ilgili uygulamalara yer veririm.			46	45.5	55	54.5	2.5446
Okul bahçesi veya yakın çevrede bitki ve topraklar ile ilgili çalışmalar yaparım.			50	49.5	51	50.5	2.5050
İnceleme gezileri düzenlerim.	4	4.0	69	68.3	28	27.7	2.2376
Müzeler ve tarihi yererle geziler düzenlerim.	5	5.0	76	75.2	20	19.8	2.1485
Doğa yürüyüşleri planlarım.	8	7.9	70	69.3	23	22.8	2.1485

Tablo 9'a göre araştırmaya katılan öğretmenlerin öğrencileri ile birlikte gerçekleştirdikleri çevre eğitimi uygulamaları incelendiğinde, öğretmenlerin tamamın çevre eğitimi uygulamalarına yer verdiği görülmektedir. Öğretmenlerin %54,5'i her zaman %45,5 ise bazen de olsa öğrencilerle çevre uygulamalarına yer vermektedirler. Çevre eğitimi uygulamalarına bazen katılan öğretmenlerin oranı %45,5'tir.

Okul bahçesi veya yakın çevrelerindeki bitki ve topraklar ile ilgili çalışmaları her zaman yapan öğretmenler %50,5 bazen yapan öğretmenler ise %49,5 oranındadır. Her iki uygulamalarda oranlar yarı yarıya bazen ve her zaman tercihleri altında toplanmıştır. Bu uygulama maddesi ile ilgili etkinlik yapmayan öğretmen yoktur.

İnceleme gezileri düzenlerim maddesi ile ilgili öğretmenlerin %27,7'si her zaman seçeneğini tercih etmişlerdir. Bazen düzenlerim seçeneğini tercih edenlerin oranı ise %68,3'tür. Bununla beraber öğrencileri ile hiç inceleme gezisi gerçekleştirmeyen %4 oranında bir öğretmen grubu bulunmaktadır.

Müze ve tarihi yelere geziler düzenleme uygulaması ile ilgili her zaman seçeneğini işaretleyenlerin oranı %19,8 iken bazen seçeneğini tercih edenlerin oranının %75.2 olduğu

görülmektedir. Müze ve tarihi yerlere gezi uygulaması yapmayan öğretmen oranı %5'dir. Bu uygulama maddesi ile ilgili bazen seçeneğinin yüksek oranda çıkmasının nedeninin okulun ve çevrenin sahip olduğu imkânlarla ilişkili olduğunu düşünmekteyim.

Doğa yürüyüşlerini planlama maddesinde öğretmenlerin %22,8 oranında her zaman seçeneğini tercih ettikleri görülmektedir. Buna karşılık %69,3 oranında bazen seçeneğini tercih edenler olup %7,9 oranında ise hiçbir zaman seçeneği tercih edilmiştir.

Sonuç ve Tartışma

Katılımcıların yaklaşık yarısı okul öncesi eğitim programı içinde yer alan coğrafi kazanımları genel olarak yetersiz görmüşlerdir. Katılımcıların %22,8'i ise coğrafi kazanımların yetersizliği konusunda kararsız kalmışlardır. Katılımcıların derslerinde birçok coğrafi kazanımı işlemesine rağmen kararsız kalması okul öncesi eğitim döneminde coğrafya alanı ile pek ilgili olmadıkları sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Buna karşılık katılımcıların %33'ü coğrafi kazanımları programda yeterli bulmaktadırlar. Dolayısıyla okul öncesi eğitim programı içinde yer alan coğrafya alanı ile ilgili öğretmenlerin bir ortak karara varamadığı sonucuna ulaşılabilir.

Coğrafya biliminin çalışma alanlarından biri olan zaman ile ilgili kavramlar okul öncesi eğitimde kullanılmaktadır. Zaman öğrenme alanı ile ilgili olarak sırasıyla mevsimler, gece – gündüz, güneş, yıldız ve aylar öğretim sürecinde çocuklara kazandırılabilecek coğrafi kavramlar olarak tercih edilmiştir. Burada dikkati çeken sonuç "zaman" kavramının kendisi diğer kavramların gerisinde kalmıştır. Bunun nedeni olarak zaman kavramının kendisinin zamanı ifade eden diğer kavramlara göre daha soyut olmasından dolayı daha az tercih edildiği düşünülmektedir.

Coğrafya biliminin çalışma alanlarından biri olan Yer – konum alanı ile ilgili katılımcıların verdiği cevaplar dikkate alındığında, hayvanlar, deniz, dünya ve toprak kavramları sırasıyla öğretmenlerin tercih ettikleri görülmektedir. Hayvanlar yer-konum alanı içinde en fazla tercih edilen unsur olmuştur. Çocukların yaşadığı yerlerde hayvanlarla sürekli yaşantı içinde olmaları, onlarla arkadaş gibi büyümeleri, oyunlarında ve öğrenmelerinde hayvanları kullanmalarından dolayı onlara ayrı bir ilgileri vardır. Yine bu öğrenme alanı ile ilgili olarak kutuplar, ekvatora göre katılımcılar tarafından daha fazla tercih edilmiştir. Kutuplar kavramının ekvatora göre daha somut olması, kutuplara ait belirgin özelliklerin ekvatora göre daha net olması, kutuplarda yaşayan canlılar ile ilgili kavramlara çocukların daha küçük yaşlardan itibaren aşina olması tercih edilmesinde etkili olabilmektedir.

Bölge ile ilgili verilen cevaplar incelendiğinde katılımcıların en uygun gördüğü kavram okyanustur. Okyanuslardaki yaşam alanının çeşitliliği her zaman çocukların ilgisini çektiği düşünülmektedir.

Beşeri coğrafya öğrenme alanı içinde katılımcıların en fazla tercih ettikleri kavram çevre kirliliği iken en az ise tercih edilen nüfus kavramıdır. Nüfusun çevre kirliliğine göre daha bilimsel bir kavram olması bunun temel nedeni olabilir. Çünkü çocuklar çevre kirliliği ve çevre ile ilgili uygulamalara daha çok ilgi duymaktadırlar.

Fiziki coğrafya öğrenme alanı içinde katılımcıların en fazla tercih ettikleri kavramlar sırasıyla, kar, yağmur ve doludur. Buna karşılık en az tercih ettikleri kavramlar ise sırasıyla platolar ve ovalardır. Bunun nedenleri iklim ile ilgili kavramlarla çocukların günlük yaşamlarında etkileşim içinde olmaları, ülkemizde dört mevsim koşullarının yaşanmasından dolayı bunları kendilerinin de gözlemleyebilir olmaları da etkili olmaktadır. Ayrıca oluş süreçlerinin kısa olması ve daha kolay anlatılabilir olması ile bu kavramların oyunlaştırılabilir olması da tercih edilmelerin de etkili olmaktadır. Ancak yer şekilleri ile ilgili kavramların daha zor oyunlaştırılması, iklim ile ilgili kavramlara göre çevrede görülmesinin daha zor olmasından dolayı daha az tercih edilmektedir.

Harita bilgisi çalışmaları ile öğretmenlerden beklenen belki de en önemli etkinlik çocuklarla beraber Türkiye haritası üzerinde konum çalışması yapmaktır. Öğretmenlerin %62,4'ü bu etkinliği bazen yapmakta, %23,8'i ise hiç yapmamaktadır. Ancak şunu da belirtmek gerekir ki öğretmenlerin %39,6'sı harita üzerinde olmasa da ülkemizin farklı şehirleri hakkında bilgi vermektedirler. Türkiye haritası üzerinde çalışmalara ağırlık vermeleri gerekmektedir.

Katılımcıların tamamı herhangi bir çevre etkinliğini yaptıklarını belirtmişlerdir. Çevre etkinliğini daha çok okul bahçesi çevresinde bitki ve topraklardan elde ettikleri numuneler ile yapmaktadırlar. Katılımcılar inceleme gezileri, müzeler, doğa yürüyüşleri gibi çeşitli etkinlikler yaptıklarını belirtmişlerdir. Ancak öğretmenlerin %5'i çocukları müzeye götürmediklerini belirtmişlerdir. Ayrıca doğa yürüyüşleri etkinliğini hiç yapmayanların oranı da %8 olmuştur.

Bu konuya ilişkin alan yazında birçok destekleyici çalışma bulunmaktadır. İlgili araştırmalardan okul öncesi insanların coğrafya eğitimine ihtiyaçlarının erken yaşlarda başladığı (Can Yaşar, Ünal, Uyanık ve Yazıcı, 2012), insanların çevrelerinde yer alan nesnelerle ilgili sorular sormaları, etrafında gerçekleşen olaylara karşı duyarlılık göstermeleri, zaman-mekan kavramları arasındaki ilişkiyi kurmaya başlamaları, nesneleri kendilerine göre konumlandırmaya çalışmaları çocuklarda merak duygusunun gelişmesini sağladığı (Tuğrul ve Güler, 2007), okul öncesi dönemde coğrafya eğitiminin amacının dünya hakkında bilgilenmek ve dünyayı anlamak olduğu (Catling, 2004), coğrafya eğitiminin okul öncesi dönemdeki çocukların ilgi ve ihtiyaçlarını karşılaması, bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlar gibi farklı gelişim alanlarının ilerlemesini desteklemesi bakımından önemli bir yere sahip olduğu anlaşılmaktadır (Özkan Kılıç, 2012).

Okul öncesi eğitim programı içinde yer alacak olan coğrafya ile ilgili etkinliklerinin programının olması, planlarının yapılması için bakanlık ve üniversitelerde kurulacak komisyonlarda coğrafyacılarla beraber çalışılması gerekmektedir. Ayrıca eğitim programı içinde yer alacak olan kazanımların çocukların ilgi ve yeteneklerine uygun düzeyde olması, kendi yaşantılarıyla ulaşabileceği düzeyde olması gerekir. Örneğin çevre ile ilgili kazanımlar ve yapılacak etkinlikler çocukların ilgisini çekebilecek düzeydedir. Derslerinde, çocuklarda yer, konum, mekan algılarının geliştirmesi için harita kullanımını yaygınlaştırmalıdırlar. Çocuklarla beraber okul ve evden başlamak üzere kroki çalışmaları yapmaları gerekir. Bunun daha ileriki aşamalarında yaşadığı şehir, ülke, kıtalar ile ilgili harita çalınmalarını derslerindeki etkinliklerde daha fazla kullanmaları faydalı olacaktır. Türkiye haritası üzerinde çocukların ilgisini çekecek etkinlikleri olağandan daha fazla planlamaları gerekir.

Kaynaklar

Akengin, H., Tuncel, G. ve Cendek, E. M. (2016). Öğrencilerde harita okuryazarlığının geliştirilmesine ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri. *Marmara Coğrafya Dergisi, 18,* 61-68.

Aral, N., Kandır, A. ve Can Yaşar, M. (2000). *Okul öncesi eğitim-1*. İstanbul: Ya-pa Yayınları.

Artvinli, E. ve Kaya, N. (2010). 1992 Uluslararası coğrafya eğitimi bildirgesi ve Türkiye'deki yansımaları. *Marmara Coğrafya Dergisi, 32,* 93-127.

Banks, J.A. & Banks, C.A. (1999). Teaching strategies for the social studies: Decision-making and citizen action (5th ed.). New York: Longman

Başal, A. H. (2005). *Okul öncesi eğitim*. İstanbul: Morpa Yayınları.

Can Yaşar, M., İnal, G., Uyanık, Ö. ve Yazıcı, H. (2012). Okul öncesi dönemde coğrafya eğitimi [Elektronik versiyon]. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 11 (39),* 75-87.

Catling, S. (2004). Understanding and developing primary geopraphy. (Edt: Stephen Scoffham). Primary Geography Handbook. Hong Kong: Geographical Association, p: 74-94.

Doğanay, H., Özdemir, Ü., & Şahin, İ. F. (2011). Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya. Pegem Akademi.

Gürkan, T. (2007). Okul öncesi eğitim programlarının temel özellikleri [Elektronik versiyon]. *Okul öncesi eğitimi sempozyumu* (s.41-49). Antalya.

İzbırak, R. (1986). *Coğrafya terimler sözlüğü*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Karasar, N. (2010). Bilimsel Araştırma Yöntemi. (21. Basım) Ankara: Nobel Yayın Dağıtım

Koç, H. ve Aksoy, B. (2012). Coğrafya eğitiminde bölge kavramı. *Marmara Coğrafya Dergisi, 25,* 320-339.

Kol, S. (2010). Okul öncesi dönemde kazanılan zaman ve mekan kavramlarının ölçülmesine yönelik başarı testinin geliştirilmesi. İnternational Conference on New Trends in Education and Their, Implications, (pp. 894 – 902). Antalya.

Matthews, M. H. (1992). Making sense of place: Children's understanding of large-scale environments. Barnes & Noble Books.

Matthews, H., & Limb, M. (1999). Defining an agenda for the geography of children: review and prospect. Progress in human geography, 23(1), 61-90.

Mamedov, N. (1998). Çevre kültürü ve eğitim. Mamedov, N (Ed.). *Çevre Eğitimi – Kavram ve Metodik Yaklaşım içinde.* (s.19-50). İzmir: Çevre Koruma ve Araştırma Vakfı Yayınları.

Miller, G. A., & Gildea, P. M. (1987). How children learn words. *Scientific American*, 257(3), 94-99.

Oktay, A. (2007). Okul öncesi eğitim önemi ve yaygınlaştırılması. Oktay, A. ve Polat Unutkan, Ö. (Ed.). *Okul öncesi eğitimde güncel konular içinde.* (s.11-23). İstanbul: Morpa Yayınları.

Özey, R. (2012). Beşeri bölgeler coğrafyası. Aktif Yayınevi.

Özgen, N. (2010). Bilim Olarak Coğrafya ve Evrimsel Paradigmaları. Ege Coğrafya Dergisi. 19(2), 1 – 26.

Özkan Kılıç, Ö. (2012). Okul öncesi dönem resimli öykü kitaplarının coğrafi kavramları içermesi yönünden incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.

Öztürk, M., Giren, S., Yıldırım, E. ve Şimşek, Ü. (2015). Güncellenen okul öncesi coğrafya programının coğrafya eğitimi açısından incelenmesi [Elektronik versiyon]. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 13 (4),* 246-261.

MEB (2013). Okul öncesi eğitim programı. http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx adresinden elde edilmiştir.

Tuğrul, B. (2007). Etkili okul öncesi eğitim programlarının özellikleri [Elektronik versiyon]. *Okul öncesi eğitimi sempozyumu* (s.50-93). Antalya.

Tuğrul, B. ve Güler, T. (2007). Okul öncesi çocuklarına yönelik sosyal çalışma alanında tarih ve coğrafya eğitimi [Elektronik versiyon]. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 3 (33),* 29-35.

Ünlü, M., (2001). İlköğretim okullarında coğrafya eğitim ve öğretimi. *Marmara Coğrafya Dergisi, 3 (2),* 31-49.

Ünlü, M., Üçışık, S. ve Özey, R. (2002) . Coğrafya eğitim ve öğretiminde haritaların yeri ve önemi. *Marmara Coğrafya Dergisi, 5,* 9-25.

Ünlü, (2013). Okul öncesi eğitim programında öğrencilere kazandırılan coğrafya eğitimi. Marmara coğrafya Dergisi, 0 (4), s.78-100.

Yavan, N., 2005. "Bilim Felsefesi Bakımından Coğrafyada Pozitivist Yaklaşım" *Ulusal Coğrafya Kongresi Bildiriler Kitabı* sf. 405 – 411 İstanbul.

Zembat, R. (2007). Okul öncesi eğitimde nitelik. Oktay, A. ve Polat Unutkan, Ö. (Ed.). *Okul öncesi eğitimde güncel konular içinde.* (s.25-44). İstanbul: Morpa Yayınları.